

Leksikonet har fine, men litt kortfatta artiklar om norske (Veka), nordsamiske (Håkan Rydving), sørsamiske (Anders Løøv) og finske (Elin Vanja Karikoski) etternamn. Til sist følger ein bolk med statistikk, kart over namnetypar og alfabetisk liste over norske kommunar. Nøkkel til namneartiklane står på innsida av permen.

Førsteutgåva av *Norsk etternamnleksikon* var ein milestein i norsk namnegransking. Andreutgåva stadfester til fulle kor sentralt dette verket er. Frekvensane vil naturleg nok bli litt annleis med tida, men etternamna er likevel så stabile at bruksverdien vil halde seg lenge. Opplysningane om opphav og tyding er enda meir slitesterke og treng sjeldan noka retting eller utfylling, iallfall for dei norske namna sin del. Og så desserten til slutt: Sidan dei fleste gardsnamna er i bruk som slektsnamn, har leksikonet òg vorte eit *Norske Gaardnavne* i miniatyr, lett å bruke og presist i alle detaljar. Veka har den største ære av arbeidet.

Kristoffer Kruken

Svenskt ortnamnslexikon. Utarbeitat inom Institutet för språk- och folkminnen och Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. Andra reviderade upplagan. Redaktör: Mats Wahlberg. Institutet för språk och folkminnen 2016: Uppsala. 434 sider.

Svenskt ortnamnslexikon kom ut fyrste gongen i 2003. Då hadde Norsk stadnamnleksikon alt vore ute i 27 år. I Danmark kom fyrste utgåva av Dansk Stednavnelexikon ut i tre små bind på 1980-talet og i eit sterkt revidert tobindsverk i 1994 med tittelen Stednavneordbog. Så det svenske stadnamnleksikonet var eit lenge etterlengta verk. Med dei rundt 6000 oppslagsartiklane hadde Sverige og Norden no fått ein lett tilgjengeleg tilgang til forklaring av dei mest kjende og brukte svenske stadnamna. Det hausta då òg gode ord både heime og i granland. «Det er ... ingen tvil om at leksikonet vil få ein sentral plass som referanseverk for stadnamngransking både i og utanfor Sverige» skreiv Oddvar Nes i sin omtale av fyrsteutgåva i *Namn og Nemne* 21/22). Tom Schmidt lét òg vel i si melding av fyrsteutgåva i *Namn og bygd* 92 (2004).

No har altså den andre utgåva av Svenskt ortnamnslexikon kome ut, denne òg med Mats Wahlberg som hovudredaktør. Dei andre i redaksjonskomiteen har vore Staffan Nyström og Elin Phil. På same måte som fyrsteutgåva er også den nye utgåva resultat av eit samarbeidsprosjekt mellom Institutet för språk och folkminnen og Institutionen för nordiska språk ved Uppsala universitet. Dei fleste medarbeidarane i fyrsteutgåva har delteke i revisjonsarbeidet. Dessutan har Björn Lundqvist, Maria Löfdahl og Kristina Neumüller medverka i den nye utgåva. Det er såleis full dekning for å seia at leksikonet «år skrivet av en grupp av Sveriges ledande ortnamnsforskare» (siteret frå baksideteksten). Innleiinga er revidert, og det har kome til rundt 60 nye artiklar. Redaksjonskomiteen saman med dei to nestorane i Uppsala, Thorsten Andersson og Lennart Elmevik, har kontrollert den nyskrivne teksten. Leksikonet er såleis oppdatert og kan seiast å representera stoda i dagens svenske stadnamnforsking.

Den nye utgåva har fått eit tydelegare omslagsbilete – eit vakkert landskap med skogar og innsjøar frå Dalsland (med grense mot Noreg, forresten), måla rundt 1900 av Otto Hesselbom. Sidetalet har auka frå 422 til 434, altså ei varsam utviding. Elles er format og skriftstorleik som i fyrsteutgåva. Oppslagsformene i halvfeit skrift skil seg tydeleg ut frå teksten elles og er lette å fanga med blikket. Somme ville nok ynskt seg litt større skrift i artiklane, men her har sjølv sagt omsynet til sidetal spela inn. Den nye utgåva har fleire fargeillustrasjonar enn fyrsteutgåva, noko særleg karta har vunne på. Eit par døme på forbetringa er det geometriske kartet på s. 25 og generalstabskartet på side 69. Utbreiingskarta av *stad-* og *vin-*namn er tekne bort, medan utbreiingskart over namn på *-inge* (s. 157) og *-säter* (s. 320) er sette inn, båe henta frå Språken i Sverige, publisert i 2010. Atter har vel omsynet til sidetal spela inn. Elles er talet på illustrasjonar som før, i alt 82. Til samanlikning kan det nemnast at Norsk stadnamnleksikon ikkje har illustrasjonar i nokon av utgåvene. Derimot har det norske stadnamnleksikonet med uttaleopplysningar, i motsetning til både det svenske og det danske. Eit sagn, vil somme seia.

Innhaldet er disponert som før. Fyrst får me ei liste over illustrasjonane, så kjem føreord og oversyn over forfattarar og andre medarbeidarar. Den instruktive innleiinga på seks sider er ei oppfylging av teksten

i fyrsteutgåva. Her vert det gjort greie for korleis leksikonet er disponert. Denne delen gjev òg kortfatta opplysningar om kva eit stadnamn er, om alder, typologi og rettleiing i stadnamnrøkt. Ein bolk i innleiinga tek for seg finske, mienkielske og samiske stadnamn. Miænkielsk, svensk miänkielisk, tyder ‘vårt språk’ og er ein finsk varietet som sidan 2000 har vore offisielt minoritetsspråk. Det er nytta av finsktalande i Norrbotten. Den siste bolken i innleiinga har «Ortnamnsvård» som overskrift, svarande til vårt omgrep stadnamnrøkt eller stadnamnpleie.

Hovuddelen med namneartiklane vert innleia med ei liste over forkortingar, ord- og teiknforklaringar. Her finn me òg ei liste over ord- og namneledd som er mykje nytta i svenske stadnamn, som *bol*, *-inge*, *ryd*. Desse oppslaga vert handsama på alfabetisk plass i leksikonet, saman med litteraturtilvisingar. Elles er det ikkje litteraturtilvisingar i oppslaga slik som i det norske leksikonet. I Svenskt ortnamnslexikon er det ført opp ei rikhaldig litteraturliste bak, ordna i bolkar som oversynslitteratur og litteratur knytt til landsdelar og litteratur knytt til landskap, noko som absolutt er eit godt grep. Dansk stednavneordbog har ein generell omtale av den viktigaste namnelitteraturen i krønikeform. Somme vil sikkert sakna litteraturopplysningar som utfylling til enkelttoppslag. Men redaksjonen har heilt sikkert sine grunnar for ikkje å ta det med, som plassomsyn og utvalskriterium.

Tek ein for seg dei einskilde artiklane til dømes under bokstaven A, er det ikkje lenge før ein finn endringar samanlikna med fyrsteutgåva. Såleis ser ein under *Abelvattnet* at formuleringa «Namnets förled återgår på sjöns sydsamiska namn *Aapije*, ...» har erstatta «Namnet är en försvenskning av sydsam. *Aapijenjaevrie*, även *Aapije*, ...». Konklusjonen i artikkelen om *Agunnaryd* har fått ein litt annan ordlyd i den nye utgåva: «Namnet är sannolikt bildat med sjönamnet → *Allgunnen* (**Aflgunde*) som mönster. Förlederna är dock icke identiska.» I 2003-utgåva heiter det: «En annan tolkning är att det är formellt identiskt med sjönamnet → *Allgunnen*.» Det er tydeleg at det ligg mykje arbeid bak den reviderte utgåva, og ein må no leita lenge for å finna innendingar mot framstillinga. Heilt til slutt er det eit register over namn som er nemnde i artiklane, men som ikkje har egne oppslag, til saman rundt 1000 namn.